

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง การดำเนินงานด้านจุลสารและประสิทธิภาพในการให้บริการใน
ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานด้านเทคนิค
ของจุลสาร ตลอดจนสภาพและปัญหาการให้บริการจุลสารของหอสมุดกลางมหาวิทยาลัย
ในประเทศไทย ผู้วิจัยได้เก็บและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร วารสารต่าง ๆ ทั้งภาษา
ไทยและภาษาต่างประเทศ จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการ หรือหัวหน้าบรรณารักษ์ และ
บรรณารักษ์ที่เกี่ยวข้องกับงานจุลสาร และจากการสังเกตการณ์การดำเนินงานด้านจุลสาร
ของหอสมุดกลางมหาวิทยาลัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อใช้
กับประชากรที่เป็นบรรณารักษ์และผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยจำนวน ๑๐ แห่ง และได้
วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ยร้อยละ

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยจากตารางได้ดังนี้

๑. ผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัย จำนวน ๑๐ แห่ง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิด
เป็นร้อยละ ๕๐.๒๕ รองลงมาเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๗๕ นอกจากนี้ ผู้ใช้
ห้องสมุดส่วนใหญ่มีกลุ่มอายุระหว่าง ๑๗-๒๐ ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๔๔ รอง
ลงมา มีกลุ่มอายุระหว่าง ๒๑-๒๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๒๕ และกลุ่มอายุ ๒๖-๓๐ ปี
คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๒๗ ตามลำดับ

๒. การเข้าใช้หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยของผู้ใช้ห้องสมุดมีวัตถุประสงค์
แตกต่างกัน ผู้ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาสิ่งพิมพ์มากที่สุด คิดเป็น
ร้อยละ ๖๒.๑๔ รองลงมา มีวัตถุประสงค์เพื่อพักผ่อนและนัดพบ คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๓๔
และ ๙.๗๕ ตามลำดับ

อนึ่ง ผู้ใช้ห้องสมุดของมหาวิทยาลัยขอนแก่น มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหา
 สิ่งพิมพ์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๗๖.๔๗ ในขณะที่ผู้ใช้ห้องสมุดของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาสิ่งพิมพ์น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๔๗ ผู้ใช้ห้องสมุดของมหาวิทยาลัย
 เกษตรศาสตร์ มีวัตถุประสงค์ที่จะเข้าใช้หอสมุดกลางเพื่อพักผ่อนมากที่สุด และผู้ใช้
 ห้องสมุดของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีวัตถุประสงค์ที่น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๓๔
 และ ๕.๕๖ ตามลำดับ

นอกจากนี้ ผู้ใช้หอสมุดกลางของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์
 ในการเข้าใช้ห้องสมุดเพื่อเป็นที่นัดพบมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๓๔ ในขณะที่ผู้ใช้ห้องสมุด
 ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยรามคำแหง และมหาวิทยาลัยศิลปากร ไม่มี
 วัตถุประสงค์เข้าใช้ห้องสมุดเพื่อเป็นที่นัดพบเลย

๓. ผู้ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่ใช้วัสดุห้องสมุดประเภทตำราภาษาไทยและภาษา
 ต่างประเทศกับวารสารและหนังสือพิมพ์ในระดับมาก และใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาล นวนิยาย
 และสื่อบันเทิงในระดับน้อย ในขณะที่ใช้จุลสารและหนังสืออ้างอิงในระดับปานกลาง

๔. ผู้ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่มีความถี่ในการเข้าใช้ห้องสมุดนาน ๆ ครั้ง มากที่สุด
 คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๖๖ และใช้ห้องสมุดเดือนละครั้ง น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๐๕
 ในขณะที่เดียวกันผู้ใช้ห้องสมุดใช้จุลสารในระดับนาน ๆ ครั้ง มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ
 ๔๕.๑๕ และไม่เคยใช้เลยน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๕๐ (ตารางที่ ๗)

๕. ความถี่ในการใช้จุลสารของผู้ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่อยู่ในระดับนาน ๆ ครั้ง
 มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๖๖.๓๓ และใช้บ่อยครั้งน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๗๗
 ทั้งนี้ผู้ใช้ห้องสมุดของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีความถี่ในการ
 ใช้จุลสารนาน ๆ ครั้งมากที่สุดเท่ากันคือ คิดเป็นร้อยละ ๗๕ และร้อยละ ๕๐ ได้แก่
 ผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งใช้จุลสารนาน ๆ ครั้งน้อยที่สุด (ตารางที่ ๘)

เป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยขอนแก่น มีความถี่ในการใช้
 จุลสารมากกว่ามหาวิทยาลัยอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๗๖ และมีความถี่ในการไม่เคยใช้
 จุลสารเลยในระดับมากที่สุดเช่นกัน เมื่อเทียบกับทุก ๆ มหาวิทยาลัย คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๒๖

๖. ผู้ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๑๔ ไม่ใช้จุลสารเพราะจุลสารไม่มีเนื้อหาที่ต้องการ และสาเหตุที่ใช้จุลสารน้อยที่สุดคือ ไม่ได้รับความสะดวกในการใช้ คิดเป็นร้อยละ ๗.๑๐

ทั้งนี้ ผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร ไม่ใช้จุลสารเพราะจุลสารไม่มีเนื้อเรื่องที่ต้องการมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๕๔ ในขณะที่ผู้ใช้ห้องสมุดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไม่ใช้จุลสารเพราะไม่ได้รับความสะดวกมากกว่ามหาวิทยาลัยอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ ๒๕

๗. ผู้ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่ใช้จุลสารในสาขาสังคมศาสตร์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๐๖ และใช้จุลสารสาขามนุษยศาสตร์น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๕๔ ทั้งนี้ ผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากรเป็นผู้ใช้จุลสารสาขาสังคมศาสตร์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๘๘ และผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ใช้จุลสารสาขาน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๕๐

ในขณะที่เดียวกัน ผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากรก็ใช้จุลสารสาขามนุษยศาสตร์มากที่สุดด้วย คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๑๑ และน้อยที่สุด ได้แก่ ผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งไม่มีการใช้จุลสารในสาขามนุษยศาสตร์เลย

๘. ผู้ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๐๕ ค้นหาจุลสารโดยการใช้อัปเดตรายการมากที่สุด และค้นหาจุลสารโดยได้รับคำแนะนำจากอาจารย์น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๗.๑๓

การค้นหาจุลสารโดยใช้อัปเดตรายการ ได้รับการปฏิบัติจากผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๗๒.๕๓ และน้อยที่สุด คือ มหาวิทยาลัยรามคำแหง คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๑๒

การค้นหาจุลสารจากคำแนะนำของอาจารย์ เป็นวิธีที่ผู้ใช้ห้องสมุดนิยมใช้น้อยที่สุดกว่าวิธีอื่น ๆ โดยมีผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นผู้ใช้วิธีนี้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๔๑ ในขณะที่ผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยขอนแก่น และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไม่ค้นหาจุลสารด้วยวิธีนี้เลย

๙. ผู้ใช้ห้องสมุดที่ใช้จุลสารเห็นความสำคัญของจุลสารจากการได้รับข้อมูล
เพิ่มเติมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๕๐ และเห็นความสำคัญจากการมีภาพประกอบที่
น่าสนใจน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๑๐ ทั้งนี้ผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
เห็นความสำคัญของจุลสารในการได้รับข้อมูลเพิ่มเติมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๖๗
และผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร เห็นความสำคัญในด้านนี้น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ
๒๙.๐๙ ในขณะที่เดียวกันผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากรเห็นความสำคัญของจุลสาร
ในด้านการมีภาพประกอบที่น่าสนใจมากกว่าผู้ใช้ห้องสมุดของมหาวิทยาลัยอื่น ๆ คิดเป็น
ร้อยละ ๒๔.๔๔

๑๐. ทัศนคติของผู้ใช้ห้องสมุดเกี่ยวกับการปรับปรุงบริการจุลสารในห้องสมุด
มหาวิทยาลัย ปรากฏว่า ผู้ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ควรจะปรับปรุงการ
จัดหาจุลสารให้มีเนื้อหาทันสมัยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๒๖ และมีผู้ใช้ห้องสมุด
เพียงส่วนน้อยเห็นว่า ควรปรับปรุงสถานที่เก็บจุลสารในด้านการถ่ายเทอากาศ คือ
ร้อยละ ๗.๓๒

ผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีความคิดเห็นว่า ห้องสมุดควร
ปรับปรุงการจัดหาจุลสารให้มีเนื้อหาทันสมัยมากที่สุด มากกว่าห้องสมุดมหาวิทยาลัยอื่น ๆ
คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๔๕ ผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่ทูล มีความเห็นในเรื่องนี้น้อยที่สุดคือ
ร้อยละ ๑๐.๔๔

๑๑. ความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่ต้องการบริการจัดหาจุลสารที่
ทันสมัยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๘๗ และต้องการบริการนิทรรศการจุลสารใหม่ ๆ
น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๖๖

ทั้งนี้ ผู้ใช้ห้องสมุดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยต้องการบริการจัดหาจุลสาร
ที่ทันสมัยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๒๘ และผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ต้องการบริการด้านนี้น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๓๕

การจัดนิทรรศการจุลสารใหม่ ๆ นั้น ผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทร-
วิโรฒ ต้องการมากกว่าห้องสมุดมหาวิทยาลัยอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๕๔ ในขณะที่
ผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยรามคำแหงต้องการบริการด้านนี้น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๗๐

๑๒. ในกรณีที่ห้องสมุดจัดจุลสารเป็นชั้นเปิด ผู้ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่มีความเห็นว่าจะเข้าใช้จุลสารเป็นจำนวนมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ ๗๓.๕๔ ในขณะที่ผู้ใช้ห้องสมุดร้อยละ ๒๖.๔๖ เห็นว่าจะมีจำนวนผู้ใช้ห้องสมุดคงเดิม ทั้งนี้จากการเปรียบเทียบกับห้องสมุดมหาวิทยาลัยทั้ง ๑๐ แห่ง ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยขอนแก่นมีความเห็นว่าจะมีจำนวนผู้ใช้ห้องสมุดเพิ่มมากขึ้นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๒๔ และน้อยที่สุด ได้แก่ ผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คิดเป็นร้อยละ ๖๔

ทั้งนี้ ผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีความเห็นว่าจะมีจำนวนผู้ใช้ห้องสมุดคงเดิมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๔๔ และน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๗๖ ได้แก่ ผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยขอนแก่นที่เห็นว่า จำนวนผู้ใช้ห้องสมุดจะไม่เพิ่มขึ้น หรือน้อยลงถ้าห้องสมุดจัดจุลสารในระบบชั้นเปิด

๑๓. ผู้ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่ต้องการยืมจุลสารออกนอกห้องสมุดเป็นระยะเวลา ๓ วัน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๕๔ รองลงมาต้องการยืมออกนอกห้องสมุดเป็นระยะเวลา ๑ วัน คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๓๐

๑๔. การดำเนินงานด้านจุลสาร

๑๔.๑ การจัดหา ห้องสมุดมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่จัดหาจุลสารเข้าห้องสมุดโดยทำหนังสือติดต่อขอไปยังหน่วยราชการต่าง ๆ

๑๔.๒ งานเทคนิค ห้องสมุดมหาวิทยาลัยทุกแห่งทำเฉพาะบัตรเรื่องสำหรับสิ่งพิมพ์ประเภทจุลสาร โดยไม่มีการลงทะเบียน ยกเว้น ที่สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และห้องสมุดมหาวิทยาลัยทุกแห่งซึ่งนำจุลสารเข้าแฟ้มให้บริการแก่ผู้ใช้ห้องสมุด โดยจัดเก็บแฟ้มเหล่านี้ในตู้จุลสารแนวตั้งจัดเรียงตามลำดับอักษร ก-ฮ และ A-Z

ห้องสมุดมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ จัดเก็บจุลสารในระบบชั้นปิด มีห้องสมุดมหาวิทยาลัยเพียง ๒ แห่ง คือ ที่หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และที่หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ที่ให้บริการในระบบชั้นเปิด

๑๔.๓ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ จะทำการจำหน่ายจุลสารออก (weeding) ตามระยะเวลาที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งกำหนดไว้ ยกเว้นที่หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยขอนแก่น แผนกห้องสมุด มหาวิทยาลัยศิลปากร และหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ที่ไม่เคยทำการจำหน่ายออกเลย

๑๕. ปัญหาที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ประสบในด้านการดำเนินงานจุลสารมากที่สุด คือ เนื้อหาในจุลสารไม่ทันสมัย (๘ แห่ง) รองลงมา ได้แก่ผู้ใช้ห้องสมุดไม่รู้จักสิ่งพิมพ์ประเภทจุลสาร (๖ แห่ง) และห้องสมุดมหาวิทยาลัยบางแห่งยังประสบปัญหาเกี่ยวกับการที่จุลสารถูกขโมย และจุลสารถูกฉีกขาด (๔ แห่ง) นอกจากนี้ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยบางแห่งยังประสบกับปัญหาเรื่องสถานที่จัดเก็บจุลสาร (๓ แห่ง)

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยแยกการอภิปรายออกเป็นหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้ คือ ผู้ใช้ห้องสมุด สภาพการใช้ห้องสมุด ความคิดเห็นของผู้ใช้ห้องสมุดเกี่ยวกับการใช้และไม่ใช้จุลสาร ตลอดจนปัญหาที่ข้อเสนอนี้

ผู้ใช้ห้องสมุด

ผู้ใช้ห้องสมุดมีหลายกลุ่มอายุ คือ กลุ่มอายุระหว่าง ๑๗-๒๐ ปี กลุ่มอายุ ๒๑-๒๕ ปี และกลุ่มอายุ ๒๖-๓๐ ปี ทั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่ากลุ่มอายุระหว่าง ๑๗-๒๐ ปี และกลุ่มอายุ ๒๑-๒๕ ปี เป็นกลุ่มอายุส่วนใหญ่ของนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่ใช้ห้องสมุดมากที่สุด ซึ่งตรงกับรายงานการสอบคัดเลือก เข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาพบว่า ผู้สมัครสอบคัดเลือก อายุ ๑๘ และ ๑๙ ปี เป็นผู้สมัครส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๕๘ และ ๓๒.๐๐ ตามลำดับ เนื่องจากหลักสูตรในมหาวิทยาลัยกำหนดไว้อยู่ในช่วง ๔-๖ ปี เพราะฉะนั้นอายุของนิสิตนักศึกษาจึงควรอยู่ในช่วง ๑๗-๒๕ ปี^๑

^๑ทบวงมหาวิทยาลัย, กองวิชาการ, รายงานการสอบคัดเลือก เข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๑๙-๒๕๒๐ (กรุงเทพมหานคร: บุรพศิลป์การพิมพ์, ๒๕๒๒), หน้า ๕.

สภาพการใช้ห้องสมุด

จากแบบสอบถามผู้วิจัยพบว่า ผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยทั้ง ๑๐ แห่ง เข้าใช้ห้องสมุดด้วยวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาสิ่งพิมพ์เป็นเหตุผลที่สำคัญที่สุด ผลการวิจัยนี้ตรงกับคำกล่าวที่ว่า ห้องสมุดเป็นชุมชนที่ จะเพิ่มพูนความรู้ให้กับผู้ใช้ห้องสมุดเป็นอย่างดี^๑ เพราะไม่ว่าจะมีการบันทึกความรู้ลงบนวัตถุชนิดใดก็ตามย่อมต้องการห้องสมุดเพื่อเก็บรักษางานเขียนนั้นและห้องสมุดจะเป็นที่อำนวยความสะดวกเมื่อมีผู้ต้องการใช้บันทึกเหล่านั้น^๒

นอกเหนือไปจากนี้แล้วพบว่า ผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยทั้ง ๑๐ แห่ง ที่ต้องการใช้บริการจุลสารบ่อย ๆ มีจำนวนไม่มากนัก แม้ว่าผู้ใช้ห้องสมุดเหล่านี้จะเข้าใช้ห้องสมุดทุกวัน ในขณะที่ผู้ใช้ห้องสมุดนาน ๆ ครั้งก็จะเข้าใช้จุลสารนาน ๆ ครั้งเช่นกัน และที่น่าสังเกตก็คือจะมีผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยทั้ง ๑๐ แห่ง กลุ่มหนึ่งไม่เคยใช้จุลสารเลย ไม่ว่าจะเข้าใช้ห้องสมุดบ่อยหรือไม่ก็ตาม อย่างไรก็ตามผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่าความต้องการใช้จุลสารของผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยทั้ง ๑๐ แห่ง อยู่ในระดับปานกลางเมื่อเทียบกับความต้องการใช้สิ่งพิมพ์ประเภทอื่น

จากการเข้าใช้ห้องสมุดนั้นพบว่าผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยทั้ง ๑๐ แห่ง ค้นหาจุลสารโดยการใช้บัตรรายการเป็นจำนวนสูงสุด ซึ่งเป็นวิธีที่ถูกต้องในการค้นหาสิ่งพิมพ์ในห้องสมุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าบางมหาวิทยาลัยกำหนดวิชาบรรณารักษศาสตร์เบื้องต้นให้เป็นวิชาบังคับ บางแห่งกำหนดให้เป็นวิชาเลือก^๓ ในหลักสูตรการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัย โดยจัดบริการแนะนำการใช้ห้องสมุด หรือปฐมนิเทศการใช้ห้องสมุดอย่าง

^๑Ford, The Acquisition of Library Materials, p. 114.

^๒สุนทร กังสุมต, "ประวัติกิจการห้องสมุดของโลกตะวันตก," ใน บรรณารักษ์ ๒๐, (กรุงเทพฯ:ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และนิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๕), หน้า ๒๒๕.

^๓ริลลีย์ จินตวงศ์, บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้าของห้องสมุด (เชียงใหม่: ศูนย์หนังสือเชียงใหม่, ๒๕๑๑), หน้า ๒๒.

ถูกต้อง จึงทำให้ผู้ใช้ห้องสมุดรู้จักวิธีค้นหาจุลสารได้ถูกต้องตามหลักวิชา ด้วยเหตุนี้เอง การทำบัตรรายการจุลสารจึงเป็นงานเทคนิคที่สำคัญซึ่งห้องสมุดจะละเลยไม่ได้ เพราะ บัตรรายการเป็นเครื่องมือชิ้นหนึ่งทำให้ผู้ใช้ห้องสมุดเข้าถึงจุลสารได้อย่างรวดเร็ว และ ทำให้บริการของห้องสมุดมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

ความคิดเห็นของผู้ใช้ห้องสมุดเกี่ยวกับการใช้จุลสาร

กล่าวโดยสรุป ผู้ใช้ห้องสมุดทุกแห่งมีระดับการใช้จุลสารสาขาสังคมศาสตร์ มากที่สุด มากกว่าจุลสารสาขาวิทยาศาสตร์และมนุษยศาสตร์ จากแบบสอบถามผู้วิจัย พบว่า ผู้ใช้ห้องสมุดของมหาวิทยาลัยทั้ง ๑๐ แห่ง ใช้จุลสารในสาขาวิชาแตกต่างกัน ตามหลักสูตรของแต่ละมหาวิทยาลัย ผู้ใช้สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กองห้องสมุด มหาวิทยาลัยมหิดล และหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ไม่ใช้จุลสารในสาขามนุษยศาสตร์เลย ในขณะที่ผู้ใช้ห้องสมุดของ แผนกห้องสมุด มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตวังท่าพระ ไม่ใช้จุลสารในสาขา วิทยาศาสตร์เลยเช่นกัน ทั้งนี้หลักสูตรการเรียนการสอนอาจเป็นตัวกำหนดให้ห้องสมุด มีการจัดหาและจัดเก็บจุลสารในสาขาตรงกับหลักสูตร และเป็นเหตุให้ผู้ใช้ห้องสมุดไม่ สนใจใช้จุลสารในสาขาอื่นที่ไม่ตรงกับวิชาที่เรียนก็ได้ เช่น ผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ ใช้จุลสารในสาขาวิทยาศาสตร์มากที่สุดเพราะเป็นมหาวิทยาลัยที่เน้น การสอนในเนื้อหาทางด้านนี้มากกว่าในด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ เช่นเดียวกับ ผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในขณะเดียวกัน หลักสูตร การเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตวังท่าพระ ก็เน้นทางสาขา มนุษยศาสตร์มากกว่าสาขาอื่น ๆ การเลือกใช้จุลสารในห้องสมุดมหาวิทยาลัยแห่งนี้จึง มีแนวโน้มไปในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ทัศนคติของผู้ใช้ห้องสมุดเกี่ยวกับความสำคัญของการใช้จุลสารนั้น ผู้วิจัย พบว่า ผู้ใช้ห้องสมุดทุกแห่งใช้จุลสารด้วยเหตุผลที่ว่า ได้ข้อมูลเพิ่มเติมและให้ข้อมูลที่ ทันสมัยเป็นเหตุผลสำคัญที่สุด ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับความเห็นของไอร์แลนด์^๑

^๑Ireland, The Pamphlet File in School, College and Public Libraries, p. 43.

ที่สรุปความสำคัญและคุณค่าของจุลสารไว้ว่า จุลสารเป็นสิ่งพิมพ์ที่ให้อิทธิพลเพิ่มเติมจากหนังสือมีเนื้อเรื่องทันสมัยมากกว่า ในขณะที่เดียวกัน ผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยขอนแก่น และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไม่คำนึงถึงความสำคัญของภาษาที่ใช้ในจุลสารเลย นอกจากนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร เห็นความสำคัญของจุลสารในด้านที่มีภาพประกอบที่น่าสนใจ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะลักษณะของจุลสารในห้องสมุดแห่งนี้ส่วนหนึ่งเป็นลิวิจิตรงานแสดงเกี่ยวกับศิลปกรรมประเภทต่าง ๆ ซึ่งมีการออกแบบอย่างสวยงามก็เป็นได้

ความคิดเห็นของผู้ใช้ห้องสมุดเกี่ยวกับการไม่ใช้จุลสาร

ผู้วิจัยพบว่าผู้ใช้ห้องสมุดไม่ใช้จุลสารเพราะเห็นว่าจุลสารไม่มีเนื้อเรื่องที่ต้องการ เป็นเหตุผลที่สำคัญที่สุด รองลงมาได้แก่ ความคิดเห็นว่าไม่ทราบความสำคัญของจุลสาร ที่น่าสังเกตก็คือ ผู้ใช้ห้องสมุด มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยศิลปากร และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ไม่เห็นว่าจุลสารที่มีอยู่ในห้องสมุดดังกล่าวนั้นมี เนื้อหาทันสมัยแต่อย่างใด แต่การที่ไม่ใช้จุลสารนั้นเป็นเพราะสาเหตุอื่นมากกว่า เช่น ผู้ใช้ไม่ทราบว่าในห้องสมุดมีจุลสาร ไม่ทราบความสำคัญของจุลสาร และจุลสารไม่มีเนื้อหาที่ต้องการ ในขณะที่มีผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีความเห็นว่าไม่ใช้จุลสารเพราะไม่ได้รับความสะดวกในการเข้าใช้ซึ่งผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยแห่งอื่น ไม่มีปัญหาเช่นนี้เลย ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าผู้ใช้ห้องสมุดไม่ทราบว่าจุลสารจัดเก็บอยู่ที่ส่วนใดของห้องสมุด และผู้ใช้ไม่สามารถเข้าถึงตัวเล่มจุลสารได้ด้วยตนเอง

การปรับปรุงบริการงานจุลสาร

จากการสำรวจ ผู้วิจัยพบว่า ผู้ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่ต้องการให้มีการปรับปรุงการจัดหาจุลสารให้มีเนื้อหาทันสมัยเข้าห้องสมุดมากที่สุด ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะจุลสารให้ความรู้ในเรื่องใหม่ ๆ ที่ทันสมัยกำลังอยู่ในความสนใจของคนทั่วไปในขณะนั้น ซึ่งบางทีอาจยังไม่มีพิมพ์อยู่ในหนังสือเล่มก็ได้^๑ ในขณะที่เดียวกันผู้ใช้ห้องสมุดเห็นว่า

^๑วิสิทธิ์ จินตวงศ์, บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้าของห้องสมุด,

เจ้าหน้าที่ห้องสมุดควรจะประชาสัมพันธ์การใช้จุลสารให้มากกว่าที่เป็นอยู่ เช่น การจัดนิทรรศการจุลสารใหม่ การจัดจุลสารเป็นชั้นเปิด ซึ่งจะทำให้ผู้ใช้ห้องสมุดได้รับประโยชน์จากการใช้จุลสารมากขึ้นกว่าเดิม

นอกจากนี้แล้ว ผู้วิจัย พบว่า ผู้ใช้ห้องสมุดต้องการให้เจ้าหน้าที่ห้องสมุด จัดหาจุลสารใหม่ ๆ เข้าห้องสมุดให้มากที่สุด และที่สำคัญก็คือขอให้ผู้ใช้ห้องสมุดสามารถหยิบจุลสารใช้ได้เองโดยไม่ต้องไปขออนุญาตจากเจ้าหน้าที่ห้องสมุด วิธีการเช่นนี้จะทำให้ผู้ใช้ห้องสมุดใช้จุลสารมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ ในขณะที่เดียวกันจากผลการวิจัย พบว่า ผู้ใช้ห้องสมุดมีความประสงค์ที่จะยืมจุลสารออกนอกห้องสมุดในกำหนดระยะเวลาต่าง ๆ กัน เพื่อนำไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมภายนอกห้องสมุด ถ้าห้องสมุดจัดบริการให้ตามความประสงค์ดังกล่าวนี้ อาจจะทำให้ผู้ใช้ห้องสมุดสนใจและอยากจะใช้บริการจุลสารเพิ่มขึ้นก็เป็นได้

ในขณะที่เดียวกัน บรรณารักษ์เองก็มีความเห็นว่า การดำเนินงานจุลสารนั้น ต้องประสบกับปัญหาในด้านสถานที่จัดเก็บ ปัญหาการใช้เวลาพิจารณาจำหน่ายออก ปัญหาเรื่องผู้ใช้ไม่รู้จักใช้จุลสาร ปัญหาในการฝึก ตัด และขโมยจุลสาร ตลอดจนปัญหาที่มีการผลิตจุลสารเป็นจำนวนมาก เนื่องจากจุลสารเป็นสิ่งพิมพ์ที่มีต้นทุนการจัดทำถูก และแพร่หลายได้ง่าย ทำให้บรรณารักษ์ไม่มีเวลาพอที่จะประทับตราให้หัวเรื่อง และนำจุลสารเข้าแฟ้ม เพื่อให้บริการได้ทันต่อความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุด

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีความเห็นว่า จุลสารเป็นสิ่งพิมพ์ที่ให้ข้อมูลทันสมัยแก่ผู้ใช้ห้องสมุด จึงเป็นหน้าที่ของห้องสมุดโดยตรงในการที่จะดำเนินงานเทคนิคอย่างมีระบบ คือ ทำบัตรเรื่องจุลสารเพื่อเป็นเครื่องมือในการช่วยค้น ให้ทันกับจำนวนจุลสารที่มีปริมาณเพิ่มขึ้น เพื่อความสะดวกในการจัดบริการให้ผู้ใช้ห้องสมุด

สามารถเข้าถึงตัว เล่มจุลสารได้ด้วยตนเอง ตลอดจนมีการประชาสัมพันธ์
 ให้ผู้ใช้ห้องสมุดรู้จักใช้จุลสาร จะช่วยให้ผู้ใช้ห้องสมุดสนใจใช้จุลสาร และมี
 ความประสงค์ที่จะหาประโยชน์จากสิ่งพิมพ์ประเภทจุลสารมากขึ้นกว่าเดิม

กล่าวโดยสรุปก็คือ การดำเนินงานจุลสารของห้องสมุดมหาวิทยาลัย
 แต่ละแห่ง จะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ก็ขึ้นอยู่กับ การปฏิบัติงานด้านเทคนิค
 และการบริการของห้องสมุดแต่ละแห่ง เหล่านั้น ดังจะเห็นได้ว่า จากผลการวิจัยนี้
 ปรากฏว่า ห้องสมุดแต่ละแห่ง ประสบปัญหาในการให้บริการต่าง ๆ กัน เช่น
 ขาดเจ้าหน้าที่ดำเนินงานด้านจุลสาร โดยเฉพาะเพื่อจัดหาจุลสารที่ทันสมัย
 จากหน่วยงาน และสถาบันต่าง ๆ เข้าห้องสมุด ไม่มีสถานที่จัดเก็บจุลสาร
 อย่างไรก็ตาม ตามผลการวิจัย พบว่า การใช้จุลสารของห้องสมุดมหาวิทยาลัย
 ทุกแห่ง เป็นการใช้อย่างมีระบบ ผู้ใช้ห้องสมุดค้นหาจุลสารด้วยการใช้
 บัตรรายการเป็นส่วนใหญ่ แสดงให้เห็นว่า ห้องสมุดได้ดำเนินงานจุลสาร
 อย่างมีประสิทธิภาพประการหนึ่งแล้ว ดังนั้น ห้องสมุดจึงควรที่จะหาวิธีการอื่น ๆ
 ที่จะช่วยเสริมให้งานจุลสารมีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าเดิม เช่น การจัดบริการ
 ด้วยระบบชั้นเปิด การให้ยืมจุลสารออกนอกห้องสมุด เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า การให้บริการจุลสารของห้องสมุดมหาวิทยาลัย
 แต่ละแห่ง ต้องประสบกับปัญหาหลายประการ ซึ่งทำให้ห้องสมุดมหาวิทยาลัย
 ไม่สามารถจัดบริการจุลสารให้มีประสิทธิภาพตามความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุดได้
 ดังนั้น ห้องสมุดมหาวิทยาลัย จึงควรปรับปรุง และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ
 ดังต่อไปนี้

๑. บรรณารักษ์ควรให้ความสำคัญกับงานจุลสารโดยกำหนดนโยบายการ

ดำเนินงานจุลสารและบุคลากรผู้รับผิดชอบงานไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานจุลสารให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

๒. บรรณารักษ์ควรติดต่อหน่วยงาน องค์กรและสถาบันต่าง ๆ ทั้งรัฐบาล และเอกชนที่จัดพิมพ์และเผยแพร่จุลสาร เพื่อจัดหาจุลสารเข้าห้องสมุดโดยสม่ำเสมอ ทั้งนี้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งควรจะมีการติดต่อประสานงานซึ่งกันและกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการดำเนินงานจุลสาร และเพื่อที่จะได้ทราบถึงแหล่งผลิตจุลสารเพิ่มมากขึ้น ทำให้ทราบถึงแนวทางในการปรับปรุงงานจุลสารให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

๓. บรรณารักษ์ควรจัดเนื้อที่สำหรับจุลสารและบุคลากรผู้รับผิดชอบโดยเฉพาะ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่นิยมจัดเก็บจุลสารในตู้เหล็กแบบแนวตั้ง และตั้งไว้ในมุมหนึ่งมุมใดของห้องสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น ห้องหนังสืออ้างอิง ห้องวารสาร เพราะไม่มีสถานที่จัดเก็บโดยเฉพาะ อย่างไรก็ตาม ห้องสมุดควรจัดตั้งตู้จุลสารในจุดที่ผู้ใช้ห้องสมุดสามารถเลือกใช้ได้อย่างสะดวกและควรมีเนื้อที่ที่กว้างขวางเพียงพอที่บริการผู้ใช้ห้องสมุดหลายคนได้ในเวลาเดียวกัน นอกจากนี้ ควรจัดให้มีบุคลากรรับผิดชอบจุลสารที่แน่นอนซึ่งอาจเป็นบรรณารักษ์หรือเจ้าหน้าที่ห้องสมุดก็ได้ เพื่อให้มีการดำเนินงานจุลสารอย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้ผู้ใช้ห้องสมุดได้รับบริการอย่างเต็มที่

๔. บรรณารักษ์ควรจัดหาวิธีดำเนินงานด้านเทคนิคและการบริการจุลสารให้สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้ใช้ห้องสมุดได้รับข่าวสารข้อมูลจากจุลสารในระยะเวลารวดเร็วและทันสมัย นอกจากนี้การให้บริการจุลสารควรจัดเป็นระบบชั้นเปิด เพื่อให้ผู้ใช้ห้องสมุดมีอิสระและได้รับความสะดวกในการเลือกใช้จุลสารเพิ่มมากขึ้น ไม่ต้องรบกวนหรือเพิ่มภาระให้กับเจ้าหน้าที่ห้องสมุดบ่อยครั้ง ในขณะที่เดียวกันห้องสมุดควรมีนโยบายในการอนุญาตให้ยืมจุลสารที่มีจำนวนมากกว่า ๑ ฉบับ ออกนอกห้องสมุดได้ โดยกำหนดระยะเวลายืมเท่ากับการยืมหนังสือ หรือน้อยกว่าตามความเหมาะสม การอำนวยความสะดวกหรือการสร้างความปลอดภัยให้กับผู้ใช้ห้องสมุดนั้น ยิ่งห้องสมุดทำได้มากเท่าใดก็ถือเป็นการเชิญชวนหรือประชาสัมพันธ์ให้มีการใช้จุลสารและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ในห้องสมุดมากขึ้นเท่านั้น

๕. บรรณารักษ์ควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ การใช้จุลสารในห้องสมุด โดยอาจจัดทำเป็นป้ายประกาศติดในห้องสมุดหรือบริเวณต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยที่มีนิสิตนักศึกษาเป็นจำนวนมาก เช่น สโมสรนิสิตนักศึกษา สหกรณ์ ชมรมต่าง ๆ หอพักในมหาวิทยาลัย เป็นต้น บางครั้งห้องสมุดอาจทำนิทรรศการจุลสาร รายชื่อจุลสารใหม่ ๆ หรือสอดแทรกจุลสารไปในนิทรรศการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดทำในห้องสมุด โดยคัดเลือกจุลสารที่มีเนื้อหาสาระในแนวเดียวกัน ทั้งนี้บรรณารักษ์ควรตระหนักอยู่เสมอว่า จุลสารเป็นสิ่งพิมพ์ที่เสนอข้อมูลใหม่และทันสมัยกว่าหนังสือ ดังนั้นการประชาสัมพันธ์ให้มีการใช้จุลสารในห้องสมุดจึงเป็นสิ่งสำคัญมาก

๖. บรรณารักษ์ควรสำรวจจุลสารในห้องสมุดเป็นประจำ เพื่อให้จุลสารมีเนื้อหาทันสมัยตลอดเวลา และจำหน่ายจุลสารที่ไม่เหมาะสมออกโดยแจกให้กับห้องสมุดหรือสถาบันอื่น ๆ ที่คาดว่าจะได้รับประโยชน์จากจุลสาร หรืออาจใช้เป็นสิ่งพิมพ์แลกเปลี่ยนกับห้องสมุดอื่น ๆ การสำรวจจุลสารควรจัดทำอย่างน้อยปีละครั้งหรือ ๒ ปีต่อครั้ง หรือจัดทำพร้อมกับการสำรวจหนังสือของห้องสมุด การจำหน่ายจุลสารเป็นการช่วยให้ห้องสมุดมีเนื้อที่เก็บจุลสารใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น และเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการจุลสารอีกด้วย

๗. ควรมีหน่วยงานที่เป็นตัวกลางคอยแจ้งหรือจัดทำรายชื่อจุลสารใหม่ ๆ เพื่อเผยแพร่ให้แก่ผู้ที่สนใจทราบ โดยที่บรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ร่วมมือกันจัดทำ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรมีการศึกษาการดำเนินงานด้านจุลสารของห้องสมุดโรงเรียน เพราะเหตุที่ว่า นักเรียนอาจจะต้องการความรู้อื่น ๆ เพิ่มเติมนอกเหนือจากที่เรียน และมีเนื้อหาทันสมัยมากกว่าตำราเรียน เพื่อนำผลการวิจัยมาปรับปรุงการดำเนินงานด้านจุลสารให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๒. การศึกษาการดำเนินงานจุลสารในห้องสมุดเฉพาะ ซึ่งเป็นห้องสมุดที่เก็บรวบรวมข้อมูลเฉพาะวิชา ซึ่งมีผู้ใช้ห้องสมุดที่สนใจและติดตามความเคลื่อนไหวในสาขานั้น ๆ ตลอดเวลา ห้องสมุดเหล่านี้ตระหนักในความสำคัญของจุลสารและจัดเก็บไว้เป็นจำนวนมาก การดำเนินงานจุลสารในห้องสมุดประเภทนี้จึงน่าสนใจ และน่าศึกษา เพื่อนำผลการวิจัยมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงงานจุลสารให้ดีขึ้นกว่าเดิม และสนองความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุดเพิ่มมากขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย